

SBURĂTORUL

REVISTĂ=LITERARĂ=SI=ARTISTICĂ

IN ACEST NUMĂR:

E. Lovinescu	Un poet nou	Hortensia Papadat-Bengescu. Mărgărite
	Ființa	Ion Pillat în zori pe stepă
Ion Barbu	Lava	Romulus Cioflec. Vijelia
	Munții	Victor Eftimiu Și noi plecăm...
	Copacul	George Cornea Nenea Iancu Gherănescu
	Banchizele	Al. Terziman Strofe pentru Li

Crònici : Frații Serafin și Joaquin Alvarez-Quintero de Al. Popescu-Telega ; Nușa și Apostolul de L. Rebreanu ; Insemnări : Neguțatorul de arome ; Poșta Redacției. —
Bibliografie.

= APARE = SĂMBĂTĂ =

SBURATORUL

REVISTA SĂPTĂMĂNALĂ LITERARĂ, ARTISTICĂ ȘI CULTURALĂ

COLABORATORI:

Zaharia Bârsan, Al. Cazaban, G. Cair, Radu Cosmin, Maria Cunțan, N. Davidescu, V. Demetrius, I. Dragoslav, Victor Eftimiu, Elena Farago, Ion Sân-Giorgiu, Ion Al. George, Otilia Ghibu, I. Gorun, G. Gregorian, E. Lovinescu, M. Lungeanu, Virgiliu Moscovici, A. Moșoiu, Constanța Marino-Moscu, R. Mândru, Liviu Marian, Claudia Millian, Corneliu Moldovanu, D. Nanu, Maria Pamfile, Hortensia Papadat-Bengescu, Dragoș Protopopescu, I. Petrovici, Al. Rally, L. Rebreanu, Eugen Relgis, Marcel N. Romanescu, G. Rotică, Radu D. Rosetti, H. Sanielevici, Alexandrina Scurtu, F. Șirato, Al. T. Stamatlad, G. Stratulat, Cașon Theodorian, A. Toma, Ada Umbră, T. Vianu, I. C. Vissarion.

ABONAMENTE:

UN AN LEI 50 = ȘASE LUNI LEI 30

Pentru învățători, profeși și studenți

UN AN LEI 40

PREȚUL UNUI EXEMPLAR 1 LEU

SE URATORUL se găsește de vânzare la toate librăriile și chioșcurile de ziare din România Mare

onamentele se primesc la Librăria Alcalay & Co. și la administrația revistei.

Administrația: Sărada Sărlindar No. 14

BCU Cluj / Centrul de Cercetare Bibliotecară Cluj

BUCUREȘTI

Manuscrisele, corespondența și schimbul se vor trimite pe pe adresa d-lui E. Lovinescu, str. Cămpineanu, 40.

A A P Ă R U T

L. REBREANU

CALVARUL

O povestire de actualitate extrem de interesantă,
cu peripeții palpitate, într'un volum elegant
de peste 250 pagini.

6 LEI

EDITURA ALCALAY

SBURĂTORUL

REVISTA LITERARĂ, ARTISTICĂ ȘI CULTURALĂ

Director: E. LOVINESCU

UN POET NOU

Din primele numere mi-am arătat intenția de a deschide paginile *Sburătorului* și tinerilor scriitori. Articolul meu *Cei ce vin* a avut un mare răsunet printre începători. Am primit un număr impunător de manuscrise, din care era puțin de ales. Cel așteptat nu venia însă. Veneau alții. Incepeam să-mi regret apelul: îmi aduce prea multă tulburare și prea puțină bucurie... Era însă o chestie de răbdare. Trebuia să vină. Și acum cred că a venit.

In ziua înmormântării lui Vlahuță, când meditația mi-se îndrepta în chip firesc spre destinele literaturii noastre văduvite de cel din urmă stejar al generației Caragiale-Coșbuc-Delavrancea-Vlahuță, s'a prezentat la biroul meu un tânăr, sub numele de Ion Popescu. Un tânăr bizar ce-și alesese pseudonimul de «Popescu» spre a sta pitulat în anonimatul unui astfel de nume...

De la cele dintâi versuri, am avut intuiția unui remarcabil talent poetic.

Sburătorul își face o cinste deschizându-și coloanele acestui nou poet, căruia i-am dat numele de *Ion Barbu*. Nimănui nu-i va scăpa viziunea genetică, lapidaritatea concepției și a expresiei, sobrietatea relativă a acestui tânăr, care ne evocă în versuri frumoase și reci poezia forțelor naturii, a materiei inerte, a prefacerii universale și a misterelor germinației. Prin vigoarea geometrică și noutatea concepției cât și prin stăpânirea formei pietrease, literatura română s'a îmbogățit cu un nou talent tocmai în clipa în care își pierdea pe cel mai autorizat reprezentant al generației trecute. Este eterna goană a forței...

E. LOVINESCU

Ființa

Nu sunt decât o frază din marea simfonie,
 Fragila-mi unitate e pieritoare; dar
 Un roiu de existențe din moartea mea răsar
 Și-adevăratul nume ce port e: Veșnicie...

Deci, pribegind prin vreme, desfășur lung țesut
 Dela plăpânda iarbă la fruntea gânditoare,
 Și blondul șir de forme, urcând din soare'n soare
 In largurile vieții revarsă un trecut.

Din călătoarea undă a curgerii eterne
 Imi însușesc vestmântul acelor care mor,
 Mă renouiesc într'insul și trec, — subtil fior, —
 Prin săli orgolioase, sau umede caverne...

Și astfel, în substanță croindu-mi vaste porți
 Spre ritmuri necuprinse de-o minte, vreodată,
 Aduc imensității povara mea bogată
 De-atâtea existențe și tot atâtea morți.

Lava

Te-înăbușai în pâcla incinsei atmosfere
 O! tu, noian de lavă ce aveai să fii pământul:
 Făptura nu sunase din trâmbiți de cratere,
 Nu fulgerase încă, în noaptea ta, cuvântul...

Ce surdă clocotire, ce-înceată așteptare
 Sub aburii roșiategi, sub aburii de fier
 Când, în spre noui tărâmurii vroiai o revărsare
 Când, copleșit de umbră, tu presimțiai un cer!

Dar se desprinsese vălul, și-o boltă-îndepărtată
 Din zâmbetu-i albastru desfășură spre tine;
 O clipă-a fost... și totuși scilpirea ei curată
 Te-a înfrățită'n de-aparuri cu sferile senine.

De-atunci, spre-o altă lume fluida-ți formă tînde..
 Cu slava-intrevăzută, un dor fără de sațiu
 Ar vrea să te 'mpreune.. și ca s'o poți cuprinde
 Tentacule lichide îți adâncești în spațiu.

Munții

Posomorâta lor înlănțuire
Nu e decât un spasme încremenit,
— Supremă încordare de granit.
Rămasă dintr'o altă întocmire. —

De mult, când dorul lor nebiruit
Ii logodî cu vasta strălucire,
Un braț semeț au repezit spre fire...
— Dar ghița înălțimii l'a 'mpietrit.

Și 'n vreme ce, cu-un gest de renunțare
Atâtea stânci expiră 'n vijelie,
Șuvoiul apei neîncăpătoare,

— Șerpuitoare formă veșnic vie, —
Prin necuprinsa zărilor câmpie
Se 'ndreaptă către mări odihnitoare...

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Copacul

Hipnotizat de-adânce și limpedea lumină
A bolșilor destinse deasupra lui, ar vrea
Să sfărâme zenitul și 'nebunit, să bea,
Prin mii de crengi crispate, licoarea opalină.

Nici vălurile nopții, nici umeda perdea
De nouri, nu-i gonește imagina senină:
De-un strălucit albastru viziunea lui e plină
Oricât de multe neguri în juru-i vor cădea...

Dar, când augusta toamnă din nou îl înfășoară
În tonuri de crepuscul, când toamna așează iară
Sub casca lui de frunze, un rod îmbelșugat,

Atunci, intrând în simpla, obșteasca armonie
Cu tot ce-l limitează și-l leagă, înăcat,
În toamna lui, copacul se 'nclină către glie.

Banchizele

Din aspra contopire a gerului polar
Cu verzi și stătătoare imensități lichide
Sinteze transparente, de străluciri avide
Sbucnesc din somnorosul noian originar.

Mereu rătăcitoare, substratul lor închide
Tot darul unui soare roșiatic și avar,
Apoi, dealungul nopții tot aurul stelar
Și toată înflorirea reflexelor fluide.

Iar când, târziu, prin trude-îndelungi și fir cu fir
Au strâns în nave de gheață un fabulos ofir,
Illuminate, pline de spornica lor muncă,

Pornesc să-și întrunească ascunsele comori
Și peste mări de umbră și liniște, aruncă
Efluviile unor neprihănite zori.

ION BARBU

FIMEEA ÎN FAȚA OGLINZEI

Mărgărite

Din treacă Manuela culese o floare mică de muștel.
De multe zile nu mai întrebuse nici florile, nici trifoiul, și acum
floricica asta îi crescuse parcă în ochi căci o găsisse fără să
o caute... „Dacă își mai aduce aminte de mine?”...

— Da!... răspunsese.

Ca de obicei când floarea îi era prielnică, sărutase miezul
ei galben, apoi scuturase în vânt gunoiul ușor de petale rămas
în palmă.

De mult nu mai cercetase limba misterioasă a destinelor
pe fața gingașă a acelei superstiții.

Își aducea aminte de cea dintâi mărgărită, pe care o în-
trebase. Acea era mare și frumoasă și i-o culesese de pe un
povârniș de deal acoperit de iarbă înaltă și coaptă, plină de
flori și mai ales de stelele albe ale mărgăritelor minunat de

mari, un băiețuș cărliionțat. Ii adunase din ele un buchet enorm chiar în vara aceea abia sfârșită. Luase atunci fără voie una și o răsfoise: „Da... nu...”

Din copilărie nu-i mai revenise acel gest până atunci, și atunci i se deschise o porțișă nouă în suflet spre drumurile vechi și misterioase ale fetișismelor, ca și cum la iacătul lor încluiat ermelic de ani îndelungași, cuvântul cabalistic l'ar fi avut aceea mărgărită de pe deal.

Deatunci mereu cu ochii în iarbă căuta și trifoiul cu patru foi, îi căuta sau deaproape culcată cu obrazul pe pământul împodobit cu felurimea ierburilor sau numai din treacăt; iar uneori în zile bune vedea dede departe dintr'o aruncătură de privire norocul cel mare, care i se arăta singur printre mii de fire și de foi.

În așa zile norocoase culca floarea în filele caetelor ei muzicale și o regăsea mai târziu, dar vedea fila era rămasă albă fiindcă nu-și putuse fixa impresia prin semnele mici și negre ale melodiei, și tot cântecul ei din ziua aceea era închis într'o floare uscată.

Alături, între alte file, erau garoafele unei seri trecute... Și florile stau așa pe paginile mute, spunând din atâtea gânduri și simțiri uitate, numai cuvântul: „Iubire!”

Așa se scria zi după zi calendarul fragil și nesigur al mulțumirilor și durerilor ei îngrămădite în corola unei flori.

În lumea asta plină de oameni și cuvinte, plină de fapte, în lumea asta în care oameni și cuvinte și fapte ar fi stat gata pentru ea ca pentru fiecare, cum de ajunsese singură în fața oglinzii, întrebând și cerând mângâiere unor gingașe flori ale întâmplărelor, cu durerea și bucuria graiului lor nesigur?

Ritul ăsta al florilor avea codul lui; nu trebuia să culegi orice floare; dacă te uitai mult până să alegi, lucrul nu era bine făcut. Atunci când înlindeai mâna dintr'odată către una și aproape înainte de a-ți da seama de intenția ta, aceea anume îți putea răspunde.

Uneori după un dulce: „Da... mă iubește...” Manuela lua o altă floare care-i spunea lucruri triste, și atunci era nedumerită.

Credința ei în limbajul universal risipit pe toate înfățișările naturei puse în legătură cu cadranul care indică cu ace gigantice datele mari, și exprimă deopotrivă prin paianjenul micuț sau petalele de flori, miliardele de secundă a destinelor noastre mobile și imuabile, credința asta nu scădea, dar contrazicerile o făceau totuși să nu mai poată desluși bine aceea legătură.

Se acuza atunci de lăcomie, își dovedea că nu se poate pune o astfel de întrebare decât în momentul sugestiei, a atracției dintre suflet și natură. Tot ea singură se întreabă apoi dacă talmăcirea asta nu era poate interesată, și că poate: „Nu e nimic!” Căci credința noastră nu poate atinge perfecția ci se tăgăduiește ca a apostolului de trei ori până să triumfe, și apoi iar să recadă în luptă

Ce drum lung parcursese până să ajungă acum la credințele mici ale tuturor. Era uimită de câți tovarăși își găsea de când se afiliase celor superstițioși, cum fără să-i caute i se înfățișau oameni care aveau aceleași credințe.

Starea asta de spirit pe care mult timp o socotise cu dispreț inferioară și pe care mulți oameni o disprețuiau, coincide totuși la ea cu epoca cea mai urcată a puterilor ei de cugtare și simțire.

Își amintea de toți oamenii buni care slăveau „semnele”; de acel semizeu, acel Bonaparte stăpânit de fatalism, care cu geniul lui întreg și cu soarta atâtor nații subjugate de acest geniu, era legat de elipsa astrului lui ecliptic.

Mulți din cei ce se ziceau tari primeau la fel cu cei slabi aceste adevăruri. Numai la mijloc între unii și alții, stau cei necredincioși. La aceeași epocă mijlocie din drumul cunoașterii, între întuneric și lumină le aparținuse și ea. Ea însăși disprețuise, tăgăduise odată „semnele”, crezuse că poți supune tot judecăței, uitând că rațiunea noastră nu e decât o parcelă din rațiunea supremă a naturii și subordonată ei.

Prin firile subțiri ale undelor sensibile comunicarea între vasta rețea universală și rețeaua fibrelor noastre nervoase e mai directă de cât pe calea socotelor matematice ale raționamentului.

Coincidențe acumulate și clare veniseră în iung și neobosit convoi de stafete ale adevărului ultim, să convertească la el pe Manuela; acel adevăr îl purtăm întâi în noi ca fiind ieșit din sânul lui, apoi ca niște copii temerari îl tăgăduim pentru ea mai târziu după încercări și probe să ne întoarcem pentru totdeauna la el, dar fără să-l mai slăpânim deplin fiindcă el e vechiu și simplu și noi ne închipuim mereu că ceva mai nou ar putea fi; fiindcă el e același și noi am vrea să credem că mai poate fi altul.

Manuela nu părăsise acest adevăr niciodată de tot, avusesese mereu respectul unui fel de armonie care conduce lumea, o acceptare a legii după care totul concură; nu bruscase niciodată evenimente exterioare, nu siluise prin porunci inspirațiile. Răsvătirile ei împotriva soartei erau furtuni care recădea în albia destinului, pricinuindu-i numai suferințe pe care nu le înfrunta prin hotărâri protivnice.

Când nu mai înțelegea, striga și ea că nu e „nimic”, nici o lege, dar nu credea în anatema asta; credea numai că un nor gros se interpusese între ea și înțelegere, între ea și destin, între ea și legea ei, și-i ascunsese lumina lor sau o ascunsese luminei pentru un timp, sau pentru totdeauna.

Același nor ciudat, când mai subțire, când mai gros sta mereu între ea și o fericire pe care o simțea înapoia lui, pe care o zăria când noul se subția, pe care o vedea aproape împede când norul devenia abia o ceață, adică în zilele rare de bucurie, dar era totuși despărțită de fericirea ei printr'un

obstacol transparent care nu se rupea niciodată pentru a-i deschide ochii la realitatea limpede a acelei existențe întrezărite.

Până când acel miraj, acel joc de umbre și lumini între ea și destinul ei adevărat?... mereu?... până la urmă!?...

Adesea credea așa și de aceea mai adesea era tristă și învinsă... și uneori spera.

Se uită în oglindă... o lasă puțin jos... ostenise.

Ii fu teamă să nu o vadă cineva în fața oglinzei.

În timpurile care erau, oamenii ar fi socotit poate că e o crimă să stai cu tine de vorbă în oglindă. Cu mic cu mare ei se vedeau de prin casele lor în drum să primească întâmplările covârșitoare. Era începutul războiului celui mare; începutul numai pentru țara ei căci aiurea sângera de mult. Când luase deunăzi — un an aproape de atunci — oglinda în mâini, lumea era aprinsă de rășboaie uriașe care luminau tot apusul și la floarea lor, mereu mai impresurătoare, Manuela privise mereu înainte în cristalul mic al oglinzei, icoana ei neînsemnată.

Acum focul îi impresurase. Manuela își dăruia și ea sufletul frământărilor patriei, dar fără să lase din mâini oglinda ei mică.

Lumea ar fi hulit poate o femeie care în timpurile acestea sta în fața oglinzei, și totuși femeile celelalte, gătindu-se în oglindă, își îngrijeau mereu aceleași plăceri de totdeauna.

Dar lumea cere s'o minți. Și-a făcut din asta lege și oglinda acelor femei era mincinoasă, pe când ea ținea în mâini, mică și primejdioasă, oglinda durerosului adevăr.

Ferindu-se de oameni, își privea mereu mai deaproape imaginele chipului ei care purtau pe ele sufletul, și ale sufletului care-i alcătuiau chipul. Înapoi lor vedea alte chipuri și suflete și mai înapoi alte locuri și oameni, și în fundul perspectivei sta decorul majestuos și cumplit al timpurilor gigantice.

Și oare nu avea dreptate? Fiecărui dintre noi i s'a pus în mâini o mică oglindă în care să se privească pe el și viața lui, apoi lumea și viața ei, apoi timpurile în care s'au perindat.

Ce bine ar fi dacă fiecare s'ar uita mai mult și mai de aproape la adevăratul lui chip din oglindă!

De măreția timpurilor Manuela își da seamă. Ii părea că cinstea de a fi trăit în așa vremuri adăogă o stemă coroanei ei de femeie. Se simțea trăind în viața însăși a istoriei la paginile ei cele mai minunate; i se părea că mâinile celor ce vor învăța mai târziu în banalitatea păcilor, acele cutremure omenești, pe care și ea le trăise, o vor răsfoi și pe ea odată cu foile cărților care vor consemna epocile și o vor amesteca cu acele glorii, întocmai cum cercetătorii pământurilor sacre în preajma mormintelor solemne, întorcând cu lopata lutul misterios, frământă fără voie cu el odată, drojdia trupurilor de femeie care au putrezit în el odinioară.

Credea că e măgulitor să fii un atom dintr'un ciclon, dar era totuși mulțumită că în acele epoci svânturate și belicoase

în care mulțimea e menită carnagiilor care prefac și așează straturile omenești, ea rămânea o dasrădăcinată.

Toate timpurile au pe câmpul luptelor ambasadorii lor tîpici, exemplare ale tuturor tipurilor sociale anterioare și probabil modele ale celor viitoare. Ea nu era o amazonă. Sufletul ei de renaștere, de simțiri subtile înflorite la adăpost de primejdii într'un veac saturat de civilizație, cunoscuse acel ieri al omenirii aplecat către decadență, și acum brusc întors din drum spre reînoire, avea să fie martorul expedițiilor primitive care erau să facă din lume o tabără a prefacerilor. Ea sta în ele ca o plantă a epocelor de eflorescență sau ca un misterios caliceu al formelor viitoare.

Fajă de timpurile eroice de acum se simțea cam asemeni cu o mărgărită care a crescut la poalele Alpilor și care cuprinsă de destinul ei de floare, simte nobleța de a avea drept orizont, în loc de o livadă perdeaua uriașă a munților; care își trăește lângă măreția lor frăgezimea ei de floare și împrăștie parfumul ei de mărgărită, imperceptibil oamenilor care cred că sunt și flori fără parfum, pe când sunt numai unele parfumuri pentru care instrumentele de simțire nu sunt încă destul de ine. Ca o mărgărită care la poalele Alpilor se oglindește misterios în lacul așternut la poalele lor!

HORTENSIA PAPADAT-BENONESCU

BCU Cluj / Central University Library Cluj

In zori pe stepă

*De-acuma uită omule ce-ai fost și, pentr'o clipă
Bii numai așteptarea florului divin.*

*Deodată ești beția ce n'o dă nici un vin,
Și sufletu-ți pătrunde — ca'n ceruri o aripă —
In stepa răscolită de vântul aprilin.*

*Mirosul, pipăitul, auzul și privirea
Se aruncă deopotrivă pe cele patru zări.
Ești ritmul ne 'ngrăditei și singurei cântări,
Talazul ce 'nverzește urmându-și unduirea,
Mireasma imbibată de vis și de avânturi;*

*Ești simțul nesfârșirii fiind un fir de iarbă;
Ești oceanul hūmei fiind al lui corsar.
Ești călărețul galben, ești albul armăsar
Albastra depărtare și 'ntrecerea lor oarbă.
Ești cântecele stepei, ești suflul ei barbar!*

ION PILLAT

Vijelie

Linca Vufului, văduva de sub deal, s'a întors iar din câmp...

Ca și când ar fi lovit în piatră, sărea sapa îndărăt ori desfăcea bulgări, cari prăvăleau cu dâșii cucuruzul cu rădăcină cu tot.

În slava albastră-tulbure-aburie cerul pare că se gătește să fiarbă, cuprins de flacărele unui foc uriaș ce arde dincolo de tărie. Țintuite sub para ucigătoare a soarelui, frunzele pomilor prăfuiți se strâng palide, se răsucesc foile cucuruzului, iar în luncile arse au mai rămas doar firele de iarbă din primăvară, îngălbenite și ele în chinuitoare așteptare. Cu gâturi lungile și cu aripile căzute, găinile s'au strâns în umbra cocinii, iar câteava, cu ciocurile căscate sus, răsufflă rar în tăcerea adâncă, atentă, a celorlalte, cari par a asculta o cântare... Doar rândunica singură mai spintecă aierul, după datorie...

De-acum Linca nu mai așteaptă decât sfârșitul lumii. Și trebuie să vie mai întâiu foamea cea mare. Vrăjitoarea din Părău a și spus că au să vie două veri secetoase și, aiunci, se sfârșește și bătaia între Impărății. Dar apoi, oamenii, după ce-or mânca rădăcini, au să se sfășie între dâșii și nu va mai cunoaște frate pe frate și mamă pe copil...

Mai întâiu și întâiu s'a împușinat apa în fântână într'atât, că nu se mai vine pentru grădiniță. Cei doi meri, sădiți de băieții ei câți-va ani mai înainte de bătaie, tânjesc prăfuiți și însetați la marginea drumului, unul cu cununa rotată, celălalt mai plăpând... I-au rămas ei în grijă, de când i s'au dus băieții la bătaie.

Și pătrunsă de răspundere, poartă ochii pe rând la copăceii cu frunzele înșepenite pe ramuri, nemișcate, așteptând par'că ceva în tăcerea mare a zădufului...

Da, are să le aducă apă tocmai dela Olt — să le dea viață! Alt-fel o bate Dumnezeu — și El știe unde trebuie să-l lovească pe fieștecare...

Dar la apus o pânză fumurie se ridică pe cer ca o perdea ce vrea să închidă deocamdată vederea. Iar peste ea, curând, se saltă un nor alb—ca un bulgăr uriaș de zăpadă — și, după

ei, își fac loc alții, înghesuindu-se spre largul cerului: cenușii, plumburii și, în sfârșit, negri ca păcura. Apoi începe să răzbată, abia, un bubuit adânc de sub zare, care pare că mână din urmă...

Bătrâna, cu mâna strașină la ochi, măsoară depărtările. Căci, cu vederea ei slabă, a găcit tot ce se găte te în zare — și, cu inima crescută, silește la treabă, să puie câte-ceva la adăpost. Căci vântul a început a se juca prin frunzele pomilor, iar sus pe deal frunza rotundă a plutelor tremură de mult. Și — se isbi cel dintâiu val, în isbucniri neașteptate, din ce în ce mai tari și cu opriri scurte, vind ca un măturoiu uriaș care atinge totul, ca o revărsare de apă care cuprinde și înneacă totul — o amenințare din apusul înămolit sub revărsarea norilor de păcură. Și isvoresc norii ca din măruntaiele pământului, ca dintr'o gheenă și n'are să fie cer destul să-i mai încapă...

Ca o orhestră ce și-a instrunit, în sfârșit, toate coardele, vântul prinde acum să-și lege melodia, și își mână gona statornic smuçind fără răgaz crengile. În ogradă, pasărilor, prinse de vârtej, isbite când într'o parte când în alta, caută un adăpost cumpănindu-se în aripi, în cârâituri și vaiete înfiorate de groază. S'au tras, s'au scurs spre șopron, iar baba pe ușa cuptorului, după un căjeluş lăjos care icnea uluit.

Și ușa s'a trântit după dânșii, vind una cu vijelia...

Isbiți acum de toiu, merișorii își învăluie crengile ca și când s'ar învărti în loc în căutarea unui sprijin, unui adăpost...

Și scăpare nu-i!

Cu o furie nestăpânită, zorită să ajungă pretuțindeni, mâna nevăzută smulge câte-o șindrila-două de pe toate coperișele, isbindu-le orbiș. Crengile merilor s'au făcut una, răsucindu-se și vârtejindu-se ca un măturoiu de flacări verzi. Răsufliând pe mii de glasuri, abia se mai țin în tulpină, care le împrumută cea din urmă putere. Și — grozăvie! — iată că pe malul râului în sus sălcilei gonesc și ele în amestec biciuindu-se sălbatic una pe alta sub vuietul, sub șuierăturile, sub isbirile hohofinde ale vijeliei negre care nu-și poate face loc destul.

Un trosnet uscat, scurt, răsbate prin huiet și dintr'un merișor a mai rămas o rămurea. Ca un călător sfârșit și amețit de povară, celălalt își mai frământă cununa în preajma celui prăbușit. Și cum năvala s'a mai potolit, cele dintâi picături au răsbăt pe frunze, mari, ca niște broboane de sudoare. Răzimată în usciorul dela cuptor și clătinand ușor capul, cu gândul aiurea, acuma Linca plânge,

ROMULUS CIOFLEC

Și noi plecăm...

Investmântat cu nouă poezie
 Orașul părăsit, amenințat,
 Veghiază trist în seara cenușie
 Sub stelele ce palpăie ciudat.

Sfioasele lumini îndoliate
 Dealungul bulevardelor pustii
 Punctează larga lui singurătate
 Cu palidele faruri albastrii...
 Library Cluj

Și noi plecăm... Fugim goniți de teamă...
 S'apropie dușmanii... cad cetăți...
 Dar muștrător, Parisul ne rechemă
 Vorbind cu farmec trist din alte dăți.

„— Când străluceam de cântec și de fală
 Cu brațe larg deschise v'am primit...
 De ce fugiți la ceas de îndoială?
 Cum mă lăsați? Sânt singur și rănit!“

Cu fruntea 'n jos — umilă remușcare —
 Ne-om duce mai departe, călători...
 Plecăm purtând o vină de trădare
 Și rușinați, ca niște dezertori...

Nenea Iancu Ghermănescu

A doua zi după sosirea elevilor din anul al doilea al Școlii Militare, la regimentul 22 infanterie din Târgoviște, primiram ordin să ne adunăm în clasă.

Peste câte-va minute, intră directorul școlii, însoțit de un căpitan mărunțel, gras, cu o față roșcovană și un semn de tăetură în barbă, cu pantalonii lungi de gheață și cu un chipiu de sistema celor din vremea războiului pentru independență.

— «Elevi», ne vorbi colonelul, «vă prezint pe domnul căpitan Ghermănescu, comandantul companiei din care faceți parte. E un militar încercat și nu cred că mai este nevoie să vă vorbesc de supunerea și respectul cu care trebuie să-l tratați». Ne dete apoi bună ziua la care răspunserăm un «Trăiți» de răsună curtea regimentului, și colonelul plecă.

«Domnilor», începu căpitanul: «mi s'a încredințat greaua misiune de a forma din d-v. viitorii ofițeri ai armatei noastre. Cu atât mai mare e această misiune cu cât în curând urmează să intrăm în luptă, pentru îndeplinirea Idealului nostru național. În scurt, iată normele mele; vă voi trata ca pe camarazii mei, ajutându-vă și protejându-vă din toate punctele de vedere. Nu voi tolera ca cine-va, să vă dea o pedeapsă fără să mă întrebe pe mine. Cer însă o sârguință din cele mai mari, la dobândirea și complectarea cunoștințelor de care aveți nevoie precum și o ascultare deplină a ordinelor mele și instructorilor ce vor sosi aci pentru d-v. Doresc ca elevii acestei companii pe care am onoarea s'o comand, să înscrie pe săbiile lor la dobândirea gradului de sublocotenent «Făuritorii Idealului Național».

Atât ne vorbi oficial căpitanul. La prima vedere îl crezui un veritabil Moș Teacă; a doua zi însă când ne scoase la instrucție, ne uimi prin procedeele moderne cu care știa să instruiască o trupă. Cu toată oboseala la care ne supusese, eram veseli că avem astfel de căpitan.

În repaoz făcea spirite foarte reușite, recunoștea concepțiile greșite ale generalului Niculescu Marin, un îndrăcit tipicar, dar nu-l critica ci se mulțumea să ne spue că fiecare își comandă unitatea cu concepția lui. În trei luni elevii n'au fost pedepsiți nici odată și au putut să-și complecteze din cunoștințele meseriei, mai mult decât la alte corpuri de armată, unde asprimea atinsese culmea.

O singură dată «Nenea Iancu» (aşa-i ziceau băieţii între ei) s'a supărat pe noi.

Mai aveam două zile până să eşim ofiţeri. Seara în dormitor înainte de stingere, vre-o câţi-va elevi legară cu sfoară paturile camarazilor de alături, desfăcându-le fiarele dela încheeturi. Când se stinse lumina şi mai toată lumea dormea, elevii traseră de sfori şi paturile se prăbuşiră pe ciment, îngropând sub ele pe cei cari dormeau, nevisând catastrofa ce li se pregătise.

Tipete, răsete, scandal... Mai mulţi începură să imită orăcăitul broaştelor, mieunatul pisicilor, etc... In câte-va minute gălăgia ajunsese infernală.

— «Drepti!» auzirăm deodată glasul căpitanului; fiecare îngheţă aşa cum îl găsi comanda. Aprinzându-se lampa, căpitanul văzu tărăboiul din mijlocul sălii: nouă paturi răsturnate, cu scândurile deasupra saltelelor, cearşafurile şi paturile pe jos, haine, cărţi, ruie, ghete, într'o neregulă cu totul nepermisă într'o şcoală militară.

Afară ploua cu găleata. «Toată lumea cu efectele la inspecţie» ordonă căpitanul răcnind. Constată că nimeni nu scuturase efectele de praf, cum se obişnuia în fiecare seară. «Ce e asta? Ce fel de ofiţeri sunteţi voi? Marş afară toată lumea pas alergător să scuture efectele. »Ne repezirăm cu cămăşile de noapte pe noi, în ploaia care turna cu găleata şi începurăm a bate hainele de aparatele de gimnastică, să le scuturăm praful. Apa se scurgea pe noi; tremuram ca varga, dar căpitanul strigă din pragul uşii: «Scuturaţi bine efectele, că toată noaptea vă ţin în ploaie!» «Vântul bătea cu furie îndoind crengile salcâmilor până în pământ. După vre-o douăzeci de minute ploaia se opri. «Toată lumea *echiparea!*», comandă din nou căpitanul.

În cinci minute eram îmbrăcaţi, cu arma, cartuşiera şi sacul de merinde. Incepu cu noi o instrucţie straşnică, ţinându-ne apoi vre-un sfert de oră într'un pas alergător de ni se oprise respiraţia. La urmă ne pnse să cântăm «Mult e dulce şi frumoasă viaţa de soldat», în cadenţa unui pas de defilare, apăsat, de sărea noroiul trei metri în sus. Pe la două noaptea ordonă «*desechiparea*» şi «*stingerea*»; am adormit buştean până la 5.45 dimineaţa, ora când suna «*deşteptarea*».

A doua zi căpitanul ne lămuri râzând: «N'am mai vrut să întreb cine a «*aterizat*» paturile (aşa numeam noi răsturnarea lor), căci ştiam că n'o să spuneţi, dar v'am făcut puţin gust de somn şi fiindu-mi teamă să nu răciţi, v'am pus la instrucţie astă noapte!

Aşa l'am cunoscut pe Nenea Iancu Ghermănesu, căpitanul cu aparenţă de «Moş Teacă», dar care a săpat în sufletele celor rămaşi în viaţă din greu încercata «Promoţie a Ideatului Naţional», amintirea unui comandant de companie perfect ca educator, camarad şi instructor.

* * *

Pe la sfârşitul lui Septembrie, inamicul forţa graniţele Româneşti şi în special frontiera apărută de armata a doua, care se în-

tindea dela Buzău și până la Olt pe coama munților Carpați. Eram comandantul unei companii care făcea avant-posturi în munții din Nordul Rucărului, pe unde prăpastiile, stâncile și marea înălțime a munților, ne-ar fi scutit de-a păzi nopți și zile întregi perețele stâncos din fața noastră.

Comandanții aveau însă informațiuni că Germanii au îndreptat un corp Alpin special pregătit pentru luptă în munți, înspre regiunea dintre Rucăr și Olt și că forțe numeroase dușmane vor ataca armata noastră, care nu avea nimic din ce-i trebuia pentru rezistența în munți și în general îi lipsea de toate pentru orice fel de luptă. Forțele noastre erau jumătate numeroase cât ale Nemților și ar fi trebuit mai mult cu pieptul să oprească valurile inamice ce s'ar fi prăvălit din munți spre șesul Pomâniei.

Intr'o dimineață, pe când stăteam și priveam creștetul eenșuiu al munților, zăresc sus, deasupra stâncilor, vre-o câte-va mogâldețe negre. Trag o salvă spre ei și un ușor țacănit discret îmi răspunde, iar gloanțele de mitralieră cântară ușor, căzând în prăpastia dela stânga noastră.

— «Nemții sunt, domnule sublocotenent», strigă santinela.

— «Fuga, Iordache, cu raportul la domnul colonel !», ordon unui caporal din bordei.

Curând creștetul stâncelor se umplu de mogâldețe negre, care umblau ca un furnicar, trăgând cu mitralierele fără nici un rost, în prăpastia care se deschidea la aproape 1000 de metri la picioarele lor. Mare mi-a fost mirarea, când i-am văzut pe locuri unde nu mai călcase picior de om. Erau patrule din corpul alpin; aveau cisme cu cuie la tălpi, toege ascuțite și mitralierele la spate.

Am primit ordinul de a mă retrage imediat cu compania și a urma drumul spre Rucăr, unde Românii vor rezista dușmanului, care încerca lovirea aripei noastre drepte cu forțele lor ce luptau la Olt. Grozav semăna situația cu cea dela Jiu! Armata noastră s'a retras la Rucăr și ne-am apucat de săpat tranșee zi și noapte pentru ca să stăvilim pe Germani în înaintarea lor.

Intr'o Marți, pe la cinci dimineața, ne pomenirăm cu un bombardament de o violență extraordinară. Obuzele loveau tulpinele pomilor, retezându-i într'o clipă și aruncându-i în capul soldaților noștri. Stejari groși, de cinci sute de ani, își sfârșiau viața într'o secundă, loviți, de obuze 305 care, în furia lor distrugătoare, araseră pământul din fața șanțurilor noastre.

Un concert de mitraliere ciocotea în dealul Rucărului întinzând o pânză de gloanțe deasupra noastră, că și un ac ar fi fost lovit, dacă l-am fi aruncat în sus.

Artileria preciză tirul drept în șanțurile noastre și în câte-va clipe, în crengile pomilor trăzniți de obuze, zărirăm mâini, picioare, craniuri sparte de schije cu creeri plini de sânge întinși pe frunzele uscate și înegrite. Soldații erau jumătate îngropați în pământul frământat de lava arzătoare aruncată asupra lor. Câți mai rămaseră în viață. părăsiră tranșeia, luând-o spre sat.

— Domnule sublocotenent, domnul Maior e îngropat în tranșeie, îmi strigă un soldat dintr'un regiment vecin cu al nostru.

— »Care dom Maior, băețș ?»

— «Dom Maior Ghermănescu !»,..

Cu iuțea fulgerului mă repezii cu o lopată »Lineman» către soldat și începui să scormonesc pământul căzut în fața unui adăpost din peretele tranșeei. În câteva secunde văd chipiul, apoi fața galbenă plină de țărână a lui Nenea Iancu, care era leșinat, cu ochii strânși, și cu o hartă în mână.

— Domnule maior ! «Nene Iancule» !, strig eu sgâlțându-l și încep să plâng : «Scoală, nene, că vin Nemții ?».

Nenea Iancu mișcă puțin întinzându-se, își freacă ochii și se uită amețit în jurul lui. Deasupra tranșeei, bombardamentul urla ca o furtună și plesniturile bombelor ne asurzeau.

— «Sus, domnule maior, că vin Nemții !» zic eu.

— «Ei, plângi ca prostul ? mă intrerupe Nenea Iancu ; «hai să mă scol». Se ridică în genunchi, își șterse fața de pământ, apoi sculându-se deabinele mă luă de gât și mă sărută pe amândoi obrații. «Hai să plecăm că nu e vreme să-ți țin discursuri de recunoștință. Iaca sunt trei luni de când nu ne-am mai văzut. Tocmai aci să ne întâlnim ! Bre, ce ciudată soartă are omul !»

Eșirăm pe brânci din șanț, prin bombe și gloanțe, strecurându-ne după unitățile cari umpluseră satul. În urma noastră, Nemții ne goneau de zor, trăgând cu mitralierele și cu tunurile ; câte o ghiulea cădea în câte un grup de soldați, fărâmițându-l în mici bucăți de carne sângerândă, amestecată cu țărână. A ținut retragerea până aproape de câmpie, când trupele noastre întărite și ajutate de vre-o câteva baterii de artilerie grea, opri puhoiul de dușmani, care se revărsa din munte asupra noastră.

* * *

Stam frântit pe marginea tranșeei, alături de maiorul Ghermănescu, citind «Monitorul Oficial» cu noii decorații.

— «Uite, Nene Iancule ; s'a înființat o decorație nouă «Mihai Ylteazu» ; se dă numai la ofițerii cari au făcut fapte speciale de războiu. Ce zici ? ; pui mâna pe un exemplar?».

— «Eu n'am protecție și nu-mi terfelesc obrazul să cerșesc».

— «De ce ești răutăcios, nene Iancule ? Se dă și la ofițerii mici ; uite, de exemplu, căpitanului Boieru Pârveu, care a executat un contra-atac strașnic în Dobrogea».

— «Mă găgăuță, ăla e nepotul unui general, om cu protecție. Corb la corb nu-și scoate ochii».

— «Păi n'ai dreptate Nene Iancule ; uite, a executat un contra-atac cu o vigurozitate»..

— «Ce tot mă pisezi, domnule, cu contra-atacul d-tale. Tu n'ai executat contra-atacuri ? Nu te-au găurit și n'ai măear, nici «Bărbăție» cl. III-a?»

— «Mai e vreme», zic cu o jumătate de gură.

— «Lungește-i Doamne boala... Lasă, agiamiule, nu mai fă pe disciplinatul. A trebuit să vie războiul să mă fac maior, că altfel, rămâneam căpitan toată viața. Acum, cei cari mi-au luat-o înainte,

sunt adăpostiți bine, prin locuri nebătute de moarte, iar eu stau aici cu hiloții ăștia, cari nu pricep nici ei de ce luptă!»

— «A! ha! Nene Iancule, ești socialist!»

— «Nu fii prost!; eu nu umblu cu capu în nori, ca cei din Piața Amzii (acolo era clubul socialist). Constat o stare de lucruri de care nu mă bucur: Muniție ioc, conducere mă lipsesc, devotament numai la cei oropsiți de stăpânire și, noroc că sunt mulți! Restul, învârteală, chiverniseală, procopseală! Ce-am mai suferit eu ca militar! Unde sunt cei cari m'au persecutat? Prin biurouri, pe la coloane, părți sedentare... Chiar cu tine, gogomane, lucrurile nu-s altfel. Ți-aduci aminte când Comenduirea din București ți-a dat 20 de zile închisoare, pentru că n'ai avut pampon la capeiă? Unde sunt cei deacolo? Comandantul Pieții, e tot comandant; căpitanii, unii sunt la automobile, alții la cartier. Pe tine o să te ia dracul aici, sau dacă ai să scapi nereformat, o să-ți faci atâtea mizerii după războiu, că o să te lași păgubaș de suferințele îndurate pe front, ca să-ți vezi țara mare pentru alții!»

— «Domnii ofițeri la domnul colonel!», strigă agentul de legătură.»

Plecarăm la vale, de unde toți ofițerii adunați o luarăm după domnul colonel la divizie.

Aci, generalul Averescu, cu comandantul diviziei, consultau o hartă pe un trunchiu enorm de stéjar. Ciocnirăm călcăele salutând pe popularul general, care se ridică urmat de comandantul diviziei și ne răspunde, uitându-se cu milă la fețele noastre slăbite și prăpădite de atâtea suferință.

— «Iubiții mei!», începu. «Iată de ce v'am chemat. Am informațiuni, că o coloană inamică puternică, vine spre Câmpu-Lung. Am dispus așezarea artileriei noastre în așa fel, că va contra-bate îndestul de bine trupa inamică, fără să poată fi încadrată de tunurile lor și redusă la tăcere. Aveți mult de luptat, aveți mari greutăți de învins, dar nu disperați. Nu se poate ca gloria finală, să nu fie a noastră. Yă urez izbândă, dragii mei copii, și să dea Dumnezeu să trăiți cu toții pentru fericirea greu încercatei noastre țări!»

Generalul plângea, iar noi venirăm în fața lui să-i strângem mâna, pe care ne-o întindea fiecăruia.

Pe drum, când ne întorceam la regiment, maiorul Ghermănescu, mă trase de mână și-mi zise încet să nu auză alți ofițeri. «Probabil că situația e grea dacă a venit aici chiar Averescu. Pe dânsul îl trimit cei din Cartier, numai când e ceva de îndreptat. Ce patriot e omul ăsta și ce-a mai suferit de la oamenii politici!...

— Am auzit însă că din soldaț, a ajuns unde e azi...

— Iar spui gogoși! Păi dacă a muncit zi și noapte, a studiat în străinătate, are o pricepere extra-ordinară și încă alte multe calități pe care nimeni nu le are în armata noastră, ce vroiai să ajungă? Bucătar? Vorbă e că și azi i se face tot soiul de mizerii, în paguba țării, nu a lui. Și ce cu minte om este! El e salvatorul țării ăștia, în care a suferit atâtea!, închee maiorul, plecând spre ba-

taionul lui, ca să dea ordinele necesare trupei, de berechetul ce-o aştepta cu atacurile Nemţilor.

* * *

Pe la vre-o două duşă amezzi, prmele patrule nemţeşti, se ciocniră cu avant posturile Româneşti, sub protecţia cărora toată trupa noastră săpa tranşee. Impuşcături dese, din ce în ce mai apropiate, până când gloanţele loviră vre-o câţi-va soldaţi, ne siliră să suspendăm săpatul pe care deabea îl începusem.

Tunurile duşmane îşi începură urlatul, prefăcând bombardamentul într'o ploae de foc ucigător. Artileria română, le răspunse; văzurăm însă cu multă uimire că, inamicul nu prea se sinchisia, pe când în rândurile noastre, intensitatea de foc se mări, luând proporţi nemai pomenite.

«Tunurile noastre au greşit tirul şi trag în noi!» strigă maiorul Ghermănescu care stătea în linia I a. «Du-te, Vlad, de spune la artilerie, să ne slăbească cu protecţia lor, că ne ucide trupa».

Aghiotantul o luă la goană înapoi.

— «Domnule maior!» zbier eu, nu opriţi artileria că măreşte moralul trupei...

— «Nu fii dobitoc şi stăi la locul tău, să nu-ţi mărească moralul pe lumea cealaltă!» tipă Nenea Iancu la mine, în râsetele soldaţilor, care începură să tragă în Nemţi ce se apropiau de dânşii. Prin văzdugul încărcat de fum, începu fluieratul bombelor de 250 şi 305 m.m. care frământând aerul de departe în călătoria lor spre noi măreau zgomotul, transformându-l într'o fluierătură prelungă, înfloritoare, apoi cu o trăsnetură nemaipomenită, explodea, făcând nişte găuri în care intra un car cu boi până la scânduri.

— «Trage cu barosane!» aud pe Țiganul Budac, gornisul companiei. «Haoleu de maica mea, dă-mi o țigară dom sublocotinent, să te scape Dumnezeu de părjol!» I-am aruncat vre-o câte-va țigări «naționale», și Budac aprinse una, sugând-o ca un șarpe, cu ochii scâlpărând țintă la inamicul, care rârise salturile.

Artileria Românească opri tirul; în schimb cea germană, începu un baraj violent la câțiva pași înaintea liniei noastre, orbînd soldații cu fumul și cu pământul aruncat în fața lor; prin ceață zărirăm rândurile dese de vrăjmași, care se apropiau sub protecția artileriei lor, izbutind a scoate din poziție pe ai noștri și silindu-i să se retragă, lângă o fabrică de hârtie.

Aproape imediat însă, linia noastră fu întărită cu vre-o două regimente care ocupară stînga rămasă liberă. O altă brigadă începu să contra-atace cu străjnicie flancul Nemților, cari cutezaseră să meargă prea departe. Artileria noastră începu un bombardament puternic, rîrind chiar sub ochii noștri pe Germani. De data asta tragerea era perfectă.

— «Așa vă vreau, fraților!» aud vocea maiorului Ghermănescu. «Gornist, sună înaintarea!» ordonară punerea baionetei, și când sunetul tremurător al goanei, anunță contra atacul, Nenea Iancu strigă: «Pe ei, șmecherilor!» fără să mi dau seamă, m'am repezit înainte cu soldații, cari strigau «Ura!» alergând cu baioneta întinsă

spre inamicul îngrozit, care începuse o fugă disperată. La fiecare pas, mă împedecam de morți și de răniți și alunecam pe iarba plină de sânge, căzând în gropile făcute de obuze.

Vre-o zece mitraliere, o sumedenie de cutii de cartușe și două mortiere de tranșee, căzură în mâinele noastre. Goana continua de zor, tunurile noastre urlau cântecul răzbunării, iar noi puserăm mitralierele în bătăie, contra foștilor lor proprietari. Câmpia și platoul, era presărat cu sute de morți și răniți; prinșii în număr de 5—600, se rugau de noi „*Pardon, kamerad!*” Se înoptase dar goana nu încetase încă. Peste un ceas, întunecându-se cu totul, ne oprirăm la poatele dealului, de unde urma să mișcăm în zorii zilei, spre a nu da timp inamicului să se desmeticească.

— «Unde suntem aci nene Iancule?», întreb pe maior, care stătea trântit într'o targă și cânta *Ghițișor de peste Deal!*

— «Mă băete nu știu; dar pare-mi-se că suntem în România, că 'n Patagonia n'om fi. Nu cunosc loeurile de pe- aici».

— «Asta e dealul „*Mormântul*” domnule maior interveni un ofițer din tranșeea proaspăt săpată.

— «Hm! „*Mormântul*”. nu mi prea place. Aici mă curăț eu, că prea e numele lugubru! Mă tiilor, lăsați-mă să dorm, că de zece zile n'am închis ochii; cărați-vă la inspecția avant-posturilor». Ne executarăm, lăsând pe nenea Iancu singur.

Pe la ora cinci de dimineață, atacul nostru continuă.

Artileria schimbând poziția de cu nepoate trăgea de stingea pământului și aprindea văzduhul, în Nemții care umpluseră coasta dealului fugind. Încă vre-o zece mitraliere și două companii nemțești căzură în mâinele Românilor. Batalionul lui Nenea Iancu puse stăpânire pe două tunuri cu chesoanele încărcate, cari nu putură fi ridicate de inamic la deal.

— Iacă-mă bre, comandant de detașament mixt! îmi strigă vesel maiorul. Am tunuri, am oameni, am mitraliere!

— «Iți mai trebuie „*Mihai Viteazul*”?», nene Iancule!

— «Las că pot lupta și fără așa ceva», grăi dânsul urmând linia noastră care nu slăbea deloc pe Nemți.

Pe la două ciasuri ziua, veni ordin să ne oprim pe poziția cucerită și să o întărim cu rațelele de sarmă, în spatele cărora soldații începură săparea tranșeelor. Inamicul se mai desmeticise, și încercă un contra atac, susținut de vre-o câte-va tunuri de artilerie grea. Fu respins imediat.

Maiorul Ghermănescu sta în picioare pe o mică înălțime, beoclând cu atenție toată poziția din fața lui. O văjietură a unei ombe de 75 cm. care plesni la picioarele maiorului, ne luă auzul. Înd ne uitărăm cu groază la locul unde plesnise bomba, sarmantul nenea Iancu dispăruse cu desăvârșire! Chipiul aruncat la câți-va ași. cu cozorocul rupt, arăta direcția unde o fi fost aruncat corpul ruitului meu comandant de companie din Școala Militară, care dădea exemplu elevului, de jertfa vieții, pentru îndeplinirea visului nostru de secole!

Strofe pentru Li

I

Nici când făptura-ți dulce n'a'nflorit
 În mica mea odaie solitară,
 În care te visez neconținut...
 ... Și totuși, eu, în fie-care sară,

Când neguri pale se 'mbină vag
 Cu ultimele raze jucăușe,
 Văd umbra-ți așternută peste prag
 Și-ți aud bătăile în ușe...

AL. TERZIMAN

BCU Cluj / Central U DIN LITERATURA SPANIOLA

Frații Serafin și Joaquín Alvarez-Quintero

Fii optimiști — par'că ne zic, cu intențiune nobilă, din comediile lor frații Alvarez Quintero — și nu vă încrunțați când hasardul vă servește surprize neplăcute și nici nu aplicați o filosofie prea neînduplecată și înghețată la tot ceea-ce se petrece împrejurul vostru, bun sau rău, căci oricare ar fi atitudinea voastră nu o să puteți schimba nici cu o iotă realitatea.

Amabilă și comodă filosofie! Dar chiar dacă ar avea numai meritul acesta de a mai aduce nițică veselie în sufletele chinuite de tot soiul de probleme materiale sau transcendente și de a mai descreși drunțile ce oglindesc atâtea îngrijorări, în zilele noastre și frații Quintero ar trebui să-și aibă locul și renumele lor bine asigurate în literatura dramatică contemporană spaniolă, lucru, pe care de altfel după cât se spune, nici critica nici publicul nu l-au precupețit prea mult minunțiilor scriitorii.

Temperamentul lor literar înclină mai des spre comedie de cât spre dramă și în acest gen ș-au localizat observațiunile în Andaluzia, de unde sunt băștinași. Sentimentalism ușor, transcendentalism redus și mult mai puțină preocupare de urzeală socială la ei de cât la Benavente.

Maeștri ai tehnicii teatrale nu au însă nici grația lui *Ricardo del Vega*, nici malițiozitatea lui *Lopez Silva*. Aparțin aceluși grup de scriitori care, după *Miguel de Unamuno*, simt numai vârtejul adâncimilor și operele lor sunt, tot Unamuno o spune, singurele îngăduite spre citire de către duhovnic fetelor mari candidate la măritiș și fiind foarte potrivite gustului societății actuale spaniole.

Quintero ca și Benavente însă, fugind de excesul artificialului,

caută construcția simplă, faptele explicate prin simțiri, prin educație prin mediu și obiceiuri : nici mai mult nici mai puțin farmec poetic decât cel pe care-l hărăzește viața, pentru că a-l micșora este pesimism nesănătos, iar a pretinde să-l mărești este osteneală zadarnică. Ocolesc cu îngrijire aceea ce se cheamă conflictul dramatic, încălceala, intrigă, situațiunile culminante, scenele de efect, în sfârșit, elementele de surprindere sau înșelăciune, sau cele care atâță curiozitatea și care, în ciuda adevărului sunt atât de perfecționate la Sardou și Labiche — *Pattes de mouche*, *Le chapeau de paille d'Italie* etc. — Într'un cuvânt atât Benavente cât și frații Quintero încearcă și izbutesc să distreze și recreeze prin însăși realitatea pe care o reflectează fiecare după temperament, Benavente prin ironie, sarcasm și satiră, Quintero prin poezie, spirit și grație.

Despre Quintero s'a zis că nu pot să pătrundă mai adânc, de cât atât cât au făcut în *Genio Alegre* și *Musa loca*, în drama omenească și cu toate acestea *Los Galeotes* și *Las flores* și în special cea din urmă, este una din cele mai frumoase, cele mai intense și cele mai apropiate de adevăr comedii din teatrul contemporan spaniol. Substratul tragic al poporului andaluz se îmbibează aci atât de bine cu vorbăria lui și episoadele sunt atât de nemerit așezate în materia elegiacă a comediei în cât ne dă o senzație desăvârșită de realism. Tot ce se petrece în timpul acțiunii sună a lucruri trăite: este murmurul răului ceterăște lacrămi și hohote de râs în matca lui prosaică și meschină.

Dar pentru a se înțelege mai bine lucrul acesta să dăm pe scurt subiectul — dacă este unul — desfășurarea lui și forma în care se prezintă.

Mediu: O grădină și ce grădină și pe de supra în Sevilla Mesquitei, în Sevilla visurilor oricărui adolescent romanțios, în patria lui Carmen și don Juan Tenorio, în colțisorul acela în care fantazia arabă a ridicat palate ca în *O mie și una de nopți*, unde cerul este iubire și soarele voluptate; o grădină numai garoafe, micșunele și *campanillas* de unde și trage și numele *Huerto de las Campanillas* și a cărei stăpâni, oameni din popor, trăesc din comerțul cu flori și plante în târgul orașului

Personagii : o mamă văduvă cu patru fete; Charito, copilă zglobie și vorbărează, foarte iscusit creată sau aleasă ca prin veselia ei să formeze contrast cu simțirile cele mai serioase care frământă inimele surorilor ei. Angeles, tip schițat în câteva scene; dar nu se poate mai desăvârșit, de fătărea care a crezut în chip sincer că are vocațiune să se facă călugăriță în vre-o mănăstire; e de ajuns, totuși, să auzim entusiasmul cu care voește să împodobească pe Jesus pruncul, ca să înțelegem că iubirea are s'o facă în curând mamă. Rosa Maria, femeia pătimașă și sensuală, increzătoare și ușuratică, căreia frumusețea îi este funestă și care, printr'o lege fatală, va trebui să se piarză. Consuelo chibzuită, echilibrată și așezată; cea care îngrijește ca pe ficiorii ei copii ce nu sunt ai ei, pentru că instin tiv dorește ca cenuru și tron al vieții, căminul; cea care-și dă pe î delete consimțământul aproape fără să simță, dar sigură că cine o cere o merită. Acestor trei femei, lăsând de o parte pe copilă, corespund alți trei bărbați, triplă și variată reprezentare a impulsului, care este arbitru netăgăduit al vieții; în ei este personificată iubirea ce, ca un efluviu tainic, aducând mângâiere unora și altora amărăciune, trece peste grădina sevillană. Juan Antonio, paracliserul, care deși cam tont, știe să cucească pe «sora» Angeles. Gabriel un Tenorio de pro stă speță, căruia în ușurința ei se dă Rosa Maria, pentru că patma, ca și Dumnezeu, întâiu orbește pe cei care

vrea să-i piarză. Bernardo, bun din fire, întristat vremelnic de o durere adâncă, visător între sentimental și vesel, spirit geamăn cu Consuelo, se îndrăgostește fără să bage de seamă.

Ce acțiune urzesc aceste personaje? Întâia, cea trebuincioasă pentru a-și exprima caracterele și viața lor: scene de zi de lucru, culgând, tăind și orânduind flori sau primind comenzi, din care ies la iveală temperamentele și caracterele; apoi cea strict necesară ca să încuibeză patima sau numai iubirea în suflete și să pue stăpânire pe ele: dialoguri de iubire, unele scurte, sobre, jumătate candido, jumătate strengărești ca cele dintre Juan și Angeles.

Altele vehemente și a-zătoare, ca cele dintre Rosa Maria și Gabriel; altele liniștite ca cele dintre Bernardo și Consuelo. Mama, admirabil zugrăvită; energetică și voinică, bună de gură și de mâini, când este vorba să apere cinstea fiicelor ei pusă la îndjială; apoi, când Rosa Maria s'a necinstit, o vedem străbătând tăcută și abătută potecile grădinei, pentru că aceea care era mândria ei a avut nevoie de iertare. Sunt figuri episodice, Barrera, bărbatul tolerat care într'o singură scenă se zugrăvește din cap până în picioare.

— Barrera... Nevastă-mea mă ține numa'n palme, fetele mele mă disprețuesc și mă bat toate.. până și cea mai mică îndrăzni ieri să ridice mâna la mine; mătasea în care se îmbracă par'că-mi arde carnea numai când o văz; bucat le cu care se'ndoapă mi se fac un nod ca o piatră în gât; belsugul mesei mele mă face să roșesc, mă ofensează... n'am văzut de când sunt, (în toată viața mea) atâtă brânză la un loc!

Și nevasta-sa Juliana, cumătra cu fete deochiate și de neam rău, care se bucură ducând la grădină vestea că Rosa Maria fugise. Secundare și create numai pentru a da o idee de mediu, sunt de asemenea cei doi vânzători ambulanti, tată și fiu, leneși și adormiți, care vin în primul act să caute ismă. Scriind despre cum sunt schițate, aceste personaje într'un singur dialog, Federico Balart zice: «Frații Quintero scriu cum picta Velasquez, în trăsături largi de penel: cei doi pierdvară care au atât de la îndemână isma și care pentru a nu se mișca să se ducă s'o ia, se expun să vie de departe s'o caute, sunt o rasă întregă de oameni: asta este Andaluzia ¹⁾. În sfârșit, gândul conducător al operei este rostit de gura bunicii, care din pricina anilor lui, asistă nepăsător și liniștit, fără nădejde nici teamă, fără bucurie nici durere, la tot ce se petrece împrejurul lui.

Femeile toate sunt flori, cea care nu este, zambilă e garoafă, cea care nu e garoafă e micșunea... vorbirea este, grădinarul să fie om și jumătate... să îngrijească grădina bine... să fie cu ochii în patru ca să nu sară hoții... să aibă un câine vrednic veșnic de strajă...

Ceace se poate spune că lipsește în *Las Flores* este intriga încâlcită, iar nici de cum acțiunea; pentru că o operă dramatică în care trei perechi de îndrăgostiți, pe căi deosebite, și potrivit temperamentului de atracțiune care le-a unit, ajung unele la fericire, altele la nenorocire, nu se poate zice că este lipsită de acțiune. E drept că aci nu vom întâlni nici calomni, nici înlocuiri de persoane, nici schimb de nume, *quid pro quo*, nici aventuri fantastice; nimic și nici unul din elementele ca e exagerază sau falsifică reprezentarea vieții sau o imită în ce are mai zguduitor, anormal și extraordinar. Și apoi ce nevoie mai este să se petreacă mai multe lucruri de cât cele ce se petrec, când din grădină și flori — doi protagoniști de mâna întâiu — se des-

¹⁾ Teatro Contemporaneo.

prinde atâta gelozie în cât pătrunde în cele mai adânci cute ale sufletului și când, pe deasupra simbolului ideal și al țesăturii dramatice, pînțește într'una, înfrumusețând totul, sentimentul adânc al firei, poezia pădurilor și munților?

În ce privește forma, conversațiunile sunt atât de naturale în sonorul dialect sevilan, întreruperile atât de spontane și îndreptățite în cât impresia adevărului este desăvârșită. În dialogurile de iubire, când raționa vrea să-și facă loc în inimă, personajele vorbesc limvajul acela totodată poetic și comun, firesc și afectat, plin de delicateți instinctive, presărat de hiperbole caraghioase dar nu ridicule, în care palpită și se revarsă sufletul acelei provincii unde bărbați și femei, fructe și flori, totul pare rodul văpăiei fecunde cu care soarele sărută pământul». «Cartas à los autores» F. Baiart.

Nu este deci de mirare ca acolo, un modest fabricant de fringhă să simtă poezia unei nopți instelate de vară și ca reflex al stărei lui sufletești și a tot ce-l înconjoară, să simtă venindu-i pe buze câteva versuri din Fray Luis de Leon-Bernardo. Ce noapte frumoasă, plină de taină și de pace!... Lioiște adâncă soră geemână cu cea pe care o simți așternându-se peste spiritul meu; de aceea înțeleg totul așa de bine... Totul se odihnește... totul doarme... Licărirea Steielor este singura mișcare din întreaga fire. (În șoaptă). Parcă ți-e teamă să ridici vocea. Din când în când adie o boare atât de blândă, că nici o frunză măcar nu se înfoară, dar care aduce din depărtări arome proaspete de crini și iasomie. Fără îndoială că Consuelito în limbajul ei pitoresc va zice despre aceste adieri că sunt suspinele pământului.

.....
Iarși suspină pământul... și acum mai puternic. Ce adiere suavă!
Zefirul adie 'n grădină
Și mii de arome aduce simțirii
Arborii-i clatină
Intr'un dulce freamăt
Peste aur și sceptoru așternând uitare!!

AL. POPESCU-TELEGA

CRONICA TEATRALĂ

Teatrul: Modern: Nușa; Teatrul Regina Maria: Apostolul

Nușa, piesa, în realitate se cheamă *Gelozie* și e în cinci acte. Cu *Nușa*, valoarea lui Arzibașev, un romancier de mână întâi, nu s'a sporit, dar nici nu s'a micșorat. Cine a admirat *Cizmarul Anton* sau faimosul *Sanin*, găsește și în *Nușa* lucruri care să l entuziasmeze.

Măsurată după calapodul pieselor curente franceze, *Nușa*, firește, nu stă în picioare. Ii lipsește conflictul susținut, progresiv și exploziv. Eroina nu stă față în față cu eroul; merg alături până la scena finală din actul final. Încăierea lor, acolo, te uimește. Emoția te strânge de gât, dar numai cu puterea unui fapt divers.

Nușa e o dramă descriptivă sau poate demonstrativă. Fapte mici...

intâmplări mărunte se îngrămădesc, se urmează, fără o legătură aparentă, dar concurând toate spre un sfârșit puternic. Descrierea acestora nu e stânenită de nici o lege convențională de compoziție sau gradație. Viața nu merge după reguli fixe, ci după intâmplări neprevăzute. Viața a împreunat două temperamente nepotrivite. O femeie care trăește pentru a plăcea tuturor; un bărbat care caută într'însa tot rostul ființei lui. Astfel tot ce face plăcere femeii, e o săgeată în inima bărbatului. Pentru Nușa viața n'ar mai avea nici un farmec dacă cutare prinț sau student sau doctor nu i-ar face curte, iubirea o păstrează toată bărbatului ei, sau crede c'o păstrează. Bărbatul însă își otrăvește sufletul zi cu zi lângă ea. Azi o găsește ciripind cu prințul, mâine mângâind pe student, poi-mâine un prieten îi destăinuiește că toată lumea vorbește de înfrînirile ei cu prințul. Apoi hazardul îl aduce să vadă cum prințul, sătul numai de fângădueli mincinoase, caută s'o ia cu sîla. Paharul s'a umplut. Gelozia, care a prins rădăcini și a crescut încetul cu încetul în inima lui, izbucneste. Nu-l mai poate astâmpăra nici adevărul și nici minciuna. O ucide.

Poate că cu *Nușa*, Compania Excelsior nu va face rețete atât de bogate ca la *Fericirea nevastă-mi*. Dar *Nușa* e o sforțare artistică meritoasă, care vedește năzuinți bune. Pentru o trupă serioasă, asemenea încercări înseamnă progresul. Artiștii au prilejul să iasă din convenționalismul ucigător de inspirație, să creeze ceva.

D-na Maria Filotti pare a fi deplasat centrul emotiv al *Noșei*. A făcut dintr'însa o cochetă cu sinuări feline, cu ademeniri artificiale, în loc să-i păstreze simplul feminin care cucerește fără să și dea seama, care place fără nici o oboseală. Aceasta însă n'a împiedicat-o să aibă momente strălucite, deși moartea i-a fost cam instantanee.

D. Manolescu e o linie sobră, vivanță. Nici o exagerare, nici o siluire. Realismul se stilizează parcă singur. Izbucnirea finală e o necesitate logică, e descărcarea fatală care culminează în aprinderea țigării, înconștientă, profund mișcătoare.

Celelalte personaje sunt simple schițe fugare, din care însă telentele sigure pot totuși scoate efecte vii. Astfel d-na Almajan, în câteva replici, a condensat un temperament bine marcat. Artista aceasta ar trebui văzută într'un rol mai plin; e un talent prea impetuos ca să se mulțumească numai cu crâmpee. D. Mihalescu e foarte discret într'un bătrân încornorat, pășind cu siguranță pe dunga dinfire comic și tragic. D-lui Iancovescu i se cuvine un cuvânt bun pentru ultima scenă...

Apostolul vrea să înlocuiască ciocnirea pasiunilor sentimentale cu conflictul de idei. Politica însă e un teren sterp pentru mișcarea sufletelor, oricât ai încerca s'o idealizezi. Cu toate că *Apostolul* e construit cu o abilitate aproape clasică, cu toate că are la mijloc un personaj interesant, cu toate că ciocnirea ideilor politice e secundată de ciocniri sentimentale, efectul general rămâne puțin trainic. Totuș d. Bulandra a făcut bine jucându-l. Asemenea piese, cu tendințele lor idealiste, sunt necesare pentru educația publicului.

în rolul titular d. Petre Sturza și-a reluat un succes vechiu, o creație întreagă. Da și restul ar fi fost potrivit, ar fi fost mai bine. Din rest însă se înalță numai d. Tony Bulandra.

L. REBREANU.

EINSEMĂRIE

Negușătorul de arome. — Povestirile „trăite și închisute” ale d-lui Corneliu Moldovanu au apărut într-o ediție nouă. Aceasta dovedește favoarea cititorilor. O favoare foarte îndreptățită. Căci povestirile d-lui Corneliu Moldovanu sînt adevărate opere de artă. Poetul se prezintă ca un meșteșugar iscusit și fin al prozei. Într-o limbă de-o eleganță cuceritoare, de-o frumusețe românească, subiectele interesante, unori cu ușoare înțelesuri simbolice, se desfășoară natural, construite abil, deslegate artistic. Iubirea, cu fețele ei veșnic nouă, trece prin mai toate povestirile acestea. O iubire însă fără izbucniri violente. Pentru d. Corneliu Moldovanu iubirea rămâne veșnic numai un prilej de plăcere caldă, puțin a-

metitoare. Suferința nu se prea amestecă într'însa. Iar răpi poate farmecul...

Povestirile din *Negușătorul de arome* s'ar putea boteza „povestiri de salon”, dacă „salonul” n'ar presupune o ușurișă prea puțin prețioasă. Oricum, *Negușătorul de arome* e o carte unică în felul ei și care cere... să urmeze.

L. R.

POȘTA REDACȚIEI

Nicky — Si gramatica suferă pe ici pe colo.

Crisolet. — De ce atîta iubire pe pămînt!

Toader dela Jiu. — *Ne chiamă mormîntul!* Nu: coșul!

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BIBLIOGRAFIE

(In rubrica aceasta vom publica lista tuturor cărților românești apărute, arătînd editura, numărul paginilor și costul unui exemplar.)

Cridim. — *Zile roșii, sonete și fantome*, București, 1919, Tip. Convorbii literare, 62 pag. Lei 5.

N. Zahăria. — *Vasile Alexandri, viața și opera lui*, București, 1919, Editura Stanculescu, 300 pag. Lei 8.

Otto Bauer. — *Calea spre socialism*, traducere de Ilie Horovișeanu, București, 1919, Cerul de editură socialistă, 54 pag. Lei 2.

Căpitanul N. I. Popescu. — *Arbitrajul internațional*, București, 1919, Tipografia Poporul, 160 pag. Lei 8.

(Lista s'a încheiat la 15 Noembrie)

A apărut de

E. LOVINESCU

ÎN CUMPANA VREMEI

(Note de război)

Editura SOCEC.

Prețul LEI 5.

A A P Ă R U T

No. 10

Lectura pentru toți

:: MAGAZIN ILUSTRAT LUNAR ::

SUB DIRECȚIUNEA D-LUI E. LOVINESCU

Sumarul :

Vrăbia	<i>E. Lovinescu</i>
Povestea mărgăritarului (fragment dramatic din romanul M. S. Reginel Maria)	<i>Victor Eftimiu</i>
Odiseea legațiunei române din Pe- trograd	<i>Dr. I. Tudorache</i>
Părerea bunicului (schiță)	<i>G. Cair</i>
Sub cer strein (elegie)	<i>Cezar Titus Stoica</i>
Muiercea (schiță)	<i>Caton Theodorian</i>
Prizonierii (nuvelă)	<i>Loc. George I. Popa</i>
Nu mă uita (schiță)	<i>Sandu Teleajen</i>
Cronica dramatică { Bujoreștii, comedie în 4 acte de Caton Theo- dorian. }	{ <i>E. Lovinescu</i>

Abonamentele se fac la **Librăria ALCALAY & Co.**

Lei 36 pentru un an

„ 18 „ șase luni

Prețul unui număr Lei 3

EDITURA ALCALAY

ULTIMELE NOUȚĂȚI

VICTOR EFTIMIU

CORABIA CU PITICI

O serie de povestiri, scrise într'o limbă colorată, cu subiecte dramatice și palpitante, cuprinse într'un volum de peste zece coale, cu coperta în culori.

5 LEI

BCU Cluj / Central University Library Cluj

RADU COSMIN

PRIN ARDEAL

Un volum de 500 pagini în care sunt fixate, ca niște documente, impresiile primei călătorii a suveranilor români Ardealul liberat. Cartea aceasta nu poate să lipsească din nici o bibliotecă românească.

10 LEI

EDITURA ALCALAY